

Drengur. Lokenberg. Júní. 1907

Sumargjöf. III. ár. 41

Fornar ástir.

(Brot).

Hrútur og Ummur.

Allegro.

Um eitt skeið stundaði jeg nám í læknaskólanum hjer í Reykjavík og hef jeg satt að segja ekki komið í lærdómsríkari skóla eða hitt fyrir betri kennara, þó að ýmsum góðum hafi jeg kynst. Ætti ekki illa við um læknisfræði það sem Kant kvað segja um landafræðina, að engin vísindi sjeu betur fallin til að efla heilbrigða skynsemi.

Eitt af því sem jeg lærði í læknaskólanum þó að ekki væri það beinlínis kent þar, var hvað muni hafa gengið að Unni Marðardóttur. Því að Ummur megin var krankleikinn en ekki Hrúts; hann hafði

hestaheilsu eins og síðar sást. Sextán sonu eignaðist hann; eða hver veit hvað marga. Því að þegar aðrir eins stillingarmenn eins og Njáll og Síðu-Hallur tóku fram hjá, þá er ekki þorandi að ábyrgjast Hrút.

Allir kannast við söguna af hjúskap Hrúts og Unnar, sem þeir hafa á hvolpavítsárunum lesið með sömu eftirtekt eins og suma staði í bók, er margir telja helgari en Njálu. Allir muna hvers vegna með þessum hjónum tókust ekki góðar ástir eins og segir svo oft í sögunum. Á þeim tímum var það algengara að hjúskapur leiddi til ástar en ást til hjúskapar; hyggindaráð voru tíðari en ástaráð. Ofmikil hyggindi í þessum efnum hafa á síðari tímum ósjaldan þótt koma illa niður á afkvæminu, þó að oftast hafi það gefist vel áður, ef sögnum má trúna. Hjer er nú margt um að segja, en það á betur við að fresta því þar til er ræðir um Gunnar og Hallgerði.

Gamlir menn hrista höfuðið yfir hjúskaparsögu Hrúts og segja að hún sje sett saman af munkum í einlífi þeirra og kvennmannsleysi. En hitt mun þó vera sönnu nær, að þetta sje dyngjusaga en klaustra; sjúkdómslýsingin er umhverf.

Eins og kunnugt er — af sögunum — þá er það næstmesta yndi kvenfólksins að tala um ástir; trúlofanir ef ekki veiðist betur. Og alt sem aflaga fer í ástamálum er vanalega kent karlmönnum. Ekki ætla jeg þó að gefa í skyn að það sje kvenfólkið í dyngjunum sem fyrst og fremst hafi gefið Hrút sök á hvernig för; það var ófað Unnur sjálf, sem í hjartans einlægni hefur kent það bónda sínum, að þau gátu ekki komið sjer saman.

Svo segir Njála, að Unnur hafi á alþingi sagt Merði föður sínum alla sögu. Frá hinu segir Njála

ekki, að Unnur trúði líka allra beztu vinkonu sinni á þinginu fyrir þessu viðkvæma leyndarmáli og það hana þegja yfir. Hún gerði það líka — næstum því; hún sagði að eins *sinni* allra beztu vinkonu frá því. En þjóð veit ef þrjár vita, og þarf ekki þrjár til. — Þessi saga flaug þó að hún væri ekki af hvalreka. Jafnvel börnin töluðu um Hrút og Unni og hvers vegna þau hefðu skilið. En konurnar auðvitað mest.

Það þurfti engan galdur til að sjá að þarna væru galdrar í leiknum, álög. Nú var rakinn æsiferill Hrúts fram að hjúskapnum. Hvar hafði hann orðið fyrir álögunum? Auðvitað erlendis, erlendis hafði fyr og síðar gerst margt sem síðarmeir kom óheppilega fram í íslenskum hjónaböndum. Hrútur hafði verið hirðmaður Haralds Gráfeldar, sonar Gunnhildar konungamóður. En af Gunnhildi fóru margar sögur og sumar kíflandi. Nú bættist ein við þar sem konurnar sátu í dyngjunni yfir saumum sínum. Og getspekin í ástamálum annara reisti sjer í fegursta reit íslenzkra bókmenta þann minnisvarða, sem hefur reynst óbrotgjarnari en eir.

Í marzm.

H. P.

